

ŠIFRA UČENIKA

MATURSKI ISPIT

AVGUST, ŠKOLSKE 2014/15. GODINE
CRNOGORSKI-SRPSKI, BOSANSKI,
HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

U P U T S T V O

VRIJEME TRAJANJA TESTA 180 MINUTA

Za vrijeme testa nije dozvoljena upotreba elektronskih uređaja. Učenik/ca ne smije na bilo koji način otkrivati u testu svoj identitet ili se direktno obraćati ocjenjivaču.

Test **MORA** biti napisan hemijskom olovkom koja se ne može brisati.

Test sadrži zadatke koji se rješavaju na jedan od sljedećih načina:

- zaokruživanjem broja ispred tačnog odgovora
- pisanjem kratkog odgovora
- pisanjem dužeg odgovora
- pisanjem eseja

Uz test si dobio/dobila **list za odgovore** za zadatke višestrukog izbora. Potrebno je da na odgovarajuće mjesto pažljivo prepíšeš svoje odgovore.

Zadatak će se vrednovati sa 0 (nula) bodova ako je:

- netačan
- zaokruženo više ponuđenih odgovora
- nečitko i nejasno napisan
- rješenje napisano grafitnom olovkom

Ukoliko pogriješiš, prekriži i odgovori ponovo. Kad završiš, provjeri svoje odgovore.

Srećno!

* M 6 1 7 5 6 *

PRAZNA STRANA

Na osnovu teksta odgovori na pitanja 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7.

Ajfelova kula, simbol Pariza i primjer rafinirane jednostavnosti, u svojoj elegantnoj figuri krije jedan složeni mehanizam. Specijalno skrojene pumpe, grijači i osvjetljenje održavaju spoljni sjaj čelične, 119 godina stare dame, dok ogromni zupčanici, točkovi i kablovi škripe duboko u njenoj unutrašnjosti, na mjestima gdje ih nijedan turista ne primjećuje. Briga o skrivenoj sadržini ovog spomenika je često puta opasan posao, koji omogućava kuli njeno najbolje izdanje sa razglednica, kaže Agencija DPA. Više od 500 ljudi, od kovača i hidrauličara do čuvara i kuvara, rade u čeličnoj strukturi.

U širokim podrumima, u podnožju tornja nalaze se hidraulični motori koji pokreću dva lifta za posjetioce. Silazak niz spiralne stepenice, pored ogromnih točkova koji polako namotavaju debele čelične kablove, liči na izlet u doba industrijske revolucije. Rezervoar sa 4 000 litara vode, koja je nekad pumpana iz Sene, daje kuli potrebnu protivtežu da se 18 000 svakodnevnih posjetilaca podigne na 115 metara visok drugi nivo. Bezbrojni djelovi motora, koji bez prestanka klopuću, traže često podmazivanje i svakodnevnu kontrolu. Tako da i najkraći kvar jednog od liftova može udvostručiti redove posjetilaca.

Liftovi za posjetioce, na remek djelo Gustava Ajfela postavljeni su 1899. godine, 10 godina poslije njegovog otvaranja. Zajedno sa savremenim liftovima koji se penju do platforme, na visini od 276 metara, podizači prevale po 97 775 kilometara u godini.

Broj stepenica do vrha varirao je kroz istoriju, kroz različite restauracije: u vrijeme izgradnje bilo je 1710 stepenica do vrha na 300,65 m; nakon restauracije osamdesetih bilo je 1920 stepenica; i danas ih ima 1665. Javnosti nije dostupan vrh stepeništem – do vrha se stiže liftom sa druge platforme.

Iako je trebalo da bude uklonjena poslije 20 godina, kula je ostala zbog važne uloge telegrafskog transmitera. Danas, ipak, najviše novca donose turisti. Francuski proizvođač automobila *Citroen* koristio je kulu za svoju veliku reklamu sačinjenu od 250 000 svijetlećih lampica, što je u Ginisu zabilježeno kao najveća reklama na svijetu. Ona je *krasila* toranj od 1925. do 1934. godine.

U strukturu ovog spomenika instalirano je desetine kilometara hidrauličnih cijevi, dok ih mini grijači štite od smzavanja, tako da vode ima i kada su jake zime. Ekipa od 30 farbara radi sa punim radnim vremenom više od 18 mjeseci da bi ofarbala kulu sa svježim slojem njene dobro poznate bronzane boje. Čak i zamjena svijetla u Ajfelovoj kuli pravi je poduhvat. Za zamjenu jednog od 360 izvora svjetlosti potrebna je ekipa alpinista sa punom sigurnosnom opremom.

Ako vam nešto ispadne, bio to i jedan mali šrafčiger, ovo može biti smrtonosno za nekoga – kaže električar Anri Pelie, koji u Ajfelovoj kuli radi već punih 14 godina. Srećom, kako kažu električari, 20 000 minijaturnih sijalica na osnovu kojih se kula bogato kupa u svijetlu tokom cijele noći, imaju garancije u trajanju od 10 godina. Podignuta kao simbol *Svjetske izložbe*, Ajfelova kula predstavlja revoluciju u arhitekturi. Ne samo da je bila najveća građevina u svijetu, već je označila i radikalni raskid sa pariskim niskim kamenim zgradama.

(tekst je priređen prema različitim izvorima)

1. Ajfelova kula za svjetsku arhitekturu je:

1. jedinstveno preduzeće.
2. istinska revolucija.
3. rijedak spomenik.
4. objekat modernog tipa.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

2. a) Objasni zašto posjeta Ajfelovoj kuli podsjeća na izlet u doba industrijske revolucije.

b) Na koji način posjetioci stižu do vrha Ajfelove kule?

2 boda

3. Koje godine je otvorena Ajfelova kula?

1 bod

4. Ajfelova kula nije uklonjena poslije 20 godina zato što je:

1. bila najveća građevina na svijetu.
2. imala važnu ulogu transmitera.
3. služila za najveću reklamu na svijetu.
4. privlačila ogroman broj turista.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

5. Kolika je visina Ajfelove kule?

1 bod

6. Objasni koja vrsta posla je posebno opasna u održavanju Ajfelovog kule.

1 bod

7. Iz drugog pasusa datog teksta prepisi onomatopejsku riječ.

1 bod

Na osnovu teksta odgovori na pitanja 8, 9, 10, 11 i 12.

Stari Egipat, osnovan prije oko 5000 godina, bio je prva zemlja-država na svijetu. Takođe je bio najdugovječniji, trajajući oko 2500 godina, znatno duže od bilo koje evropske države. Antička Grčka dostigla je svoj vrhunac u periodu kada je Egipat počeo da opada, i time se obilježava početak civilizacije u Evropi.

Istorija Egipta odvijala se u fazama stabilnih vladavina, odvojenih periodima relativne nestabilnosti, poznatih kao srednja razdoblja: Staro carstvo iz ranog bronzanog doba, Srednje carstvo iz srednjeg bronzanog doba i Novo carstvo iz kasnog bronzanog doba. Egipat dostiže vrhunac svoje moći tokom Novog carstva, za vrijeme Ramzesa, nakon čega ulazi u period polaganog opadanja.

Uspjeh drevne egipatske civilizacije došao je dijelom iz njegove sposobnosti da se prilagodi uslovima doline rijeke Nil. Predvidljive poplave i kontrolisano navodnjavanje plodne doline proizvelo je višak usjeva, koji su pokretali društveni razvoj i kulturu.

Zajedno sa napretkom u kulturi, odvijao se proces objedinjavanja i jačanja naselja u oblasti Gornjeg i Donjeg Egipta. Simbol Gornjeg Egipta bio je lotosov cvijet, dok je simbol Donjeg Egipta bila trska papirusa. Ratovi između Donjeg i Gornjeg Egipta bili su česti.

Stara egipatska civilizacija počela je da se uzdiže oko 3150. godine p. n. ere, prema konvencionalnoj egipatskoj hronologiji, zajedno sa političkim ujedinjenjem Gornjeg i Donjeg Egipta, pod prvim faraonom.

U III vijeku p. n. e. sveštenik Maneton zabilježio je vladavinu trideset jedne egipatske dinastije u rasponu od 2800 godina. Njegov sistem je i danas u upotrebi. On je odlučio da započne službeni istoriju sa jednim vladarom nazvanim Meni (ili Menes na grčkom) za kojeg se

misli da je ujedinio Gornji i Donji Egipat (oko 3150. godine p. n. e.). Legenda kaže da je vladao 60 godina, sve dok ga nije ubio nilski konj.

Ujedinjenje se moglo dogoditi i mnogo postupnije nego što kažu stari egipatski pisci. Neki naučnici vjeruju da bi mitski Menes mogao biti faraon Narmer. Moguće je da je on kralj prikazan na rezbarenjoj tablici poznatoj kao Narmerova ploča. Na strani prikazanoj gore, kralj nosi *bijelu krunu* Gornjeg Egipta (njegov zarobljenik možda predstavlja sjeverni Egipat). S druge strane, na kojoj se nalaze dodatne scene osvajanja, on nosi *crvenu krunu* Donjeg Egipta. Narmer je prikazan na paletama sa dvostrukom krunom koja je bila ukrašena lotosom i trskom papirusa. U mitologiji, ujedinjenje Egipta prikazivano je kao pobjeda boga Horusa (simbola Donjeg Egipta) nad bogom Setom (simbolom Gornjeg Egipta).

Upravo je ovaj prikaz podstakao teorije da je on ujedinio Egipat. Neki egiptolozi smatraju da su Menes i Narmer zapravo ista osoba; drugi smatraju da je Menes ista osoba kao i Horus, te da je naslijedio već ujedinjeni Egipat od Narmera; dok su neki mišljenja da je Narmer započeo proces ujedinjenja, ali da nije uspio, ili je uspio samo djelimično, ostavljajući Menesu da završi ujedinjenje.

Još je jedna, jednako vjerovatna, teorija da je Narmer bio direktni nasljednik vladara koji je ujedinio Egipat (možda Kralj Šorpion čije je ime pronađeno na glavi buzdovana koja je takođe pronađena u Hierakonpolisu). Narmer je po teoriji tada preuzeo simbole ujedinjenja koji su već bili u upotrebi možda već cijelu generaciju. Treba uzeti u obzir da, dok se postojanje faraona Narmera može dokazati brojnim nalazima, zasada legendu o faraonu Menesu potvrđuje samo Manetonov popis kraljeva.

(tekst je priređen prema različitim izvorima)

8. Osnovna ideja ovog teksta je da:

1. prikaže zanimljive činjenice o ujedinjenju Egipta.
2. predstavi najvažnije činjenice od osnivanja egipatske države.
3. prikaže zanimljive činjenice vezane za društveni razvoj Egipta.
4. prikaže istorijski razvoj najstarijih civilizacija.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

9. Egipat dostiže vrhunac moći tokom:

1. Novog carstva, za vrijeme Ramzesa.
2. 3. vijeka p. n. e. za vrijeme sveštenika Manetona.
3. Starog carstva, rane bronzane epohe.
4. vladavine prvog faraona oko 3150. godine p. n. e.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

10. Kako se grupišu faraoni po Manetonovom sistemu?

1 bod

11. Na osnovu činjenica iz teksta objasni zašto naučnici imaju različita mišljenja o prvom faraonu koji je ujedinio Egipat.

1 bod

12. Obrazloži koja teorija o prvom faraonu, ujedinitelju Egipta, ima najbolju argumentaciju.

1 bod

Koristeći dati tekst riješi zadatke 13, 14, 15, 16, 17 i 18.

Živjela je kako je htjela. Od škole ima samo dva razreda gimnazije. Znam, zbog svog iritantnog ponašanja, ostala je bez prijatelja. Ali za tebe će se boriti i zubima i noktima i sa malo dobre volje još se može postići sve što je lijepo i dobro.

13. Objasni značenje frazeologizma i zubima i noktima.

1 bod

14. Napiši frazeologizam sa značenjem: povući se, pobjeći, ustuknuti, napustiti okršaj, i to usljed straha ili osjećanja lične ugroženosti.

1 bod

15. Objasni značenje riječi iritantan i napiši odgovarajući antonim.

Značenje: _____

Antonim: _____

1 bod

16. Odredi padež u kojem stoje riječi za tebe i značenje tog padeža u datom tekstu.

1 bod

17. Riječ malo u datom tekstu je:

1. veznik
2. pridjev
3. prilog
4. rječca

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

18. Odredi vrstu priloške rečenice: Živjela je kako je htjela.

1. lokalna
2. kauzalna
3. modalna
4. temporalna

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

19. Upiši nazive književnih razdoblja/pravaca kojima pripadaju sljedeća književna djela:

P. P. Njegoš: *Gorski vijenac* _____

F. Petrarca: *Kanconijer* _____

O. Balzak: *Čiča Gorio* _____

1 bod

Pažljivo pročitaj odlomak iz drame *Antigona* i uradi 20. i 21. zadatak.

*Ta grešenje u ljudskoj leži prirodi.
A zgreši l' ko, to nije više čovek lud
a ni bez sreće ako, u zlo padnuvši,
tvrdoglav nije, nego leka traži zlu.
Samosion si, moram te osuditi.
No slušaj savet moj i ne zlostavi leš!
Je l' junaštvo – mrtvaca opet ubiti?
Ispekoh, pa ti rekoh. Najveća je slast
od mudra savetnika savet primati.*

20. Navedene stihove u drami *Antigona* izgovara:

1. Hemon
2. Kreont
3. Polinik
4. Tiresije

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

21. Protumači osnovnu ideju navedenih stihova.

1 bod

Pročitaj stihove iz pjesme *Banović Strahinja* i odgovori na 22. pitanje (A, B) .

*ona nađe jedan komat sablje,
zavi komat u vezeni jagluk,
da joj bilu ruku ne obrani,
pa obleće i otud i otud,
čuva glavu Turčin-Vlah-Alije,
a ošinu gospodara svoga,
gospodara Strahinića bana*

22. A) Objasni čime je motivisan postupak *Strahinove ljube*.

1 bod

B) U razvoju epske radnje navedeni stihovi dio su:

1. ekspozicije
2. zapleta
3. kulminacije
4. raspleta

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

23. A) Zaokruži broj ispred dominantne karakteristike epohe moderne:

1. Iarpurlartizam
2. pozitivizam
3. populizam
4. utilitarizam

B) Obrazloži izabrani odgovor.

1 bod

Pročitaj odlomak iz Andrićevog romana *Na Drini ćuprija* i uradi 24. i 25. zadatak.

Uzvodno od mosta, na strmoj obali od sivog krečnjaka, sa jedne i sa druge strane, vide se okrugle udubine, sve dva po dva, u pravilnim razmacima, kao da su u kamen urezani tragovi kopita nekog konja natprirodne veličine; one idu odozgo sa Starog grada, spuštaju se niz liticu do rijeke i pojavljuju se opet na drugoj obali, gdje se gube pod mrkom zemljom i rastinjem.

24. Navedi dvije legende koje su u vezi sa gradnjom mosta.

1 bod

25. Može li se most odrediti kao glavni junak romana *Na Drini ćuprija*?
Zaokruži DA ili NE i obrazloži svoj odgovor.

DA NE

1 bod

Pročitaj stihove i uradi 26. zadatak (A, B).

*No vrijeme se kreće, no vrijeme se kreće,
Ko sunce u krugu,
I nosi nam opet ono što je bilo:
I radost i tugu.
I sinut će oči, naći će se ruke,
A srca se dići –
I slijepi za stope bivšega života
Njima ćemo ići.*

26. A) Koja je figura nabiranja zastupljena u navedenim stihovima?

1. anafora
2. asindet
3. epifora
4. polisindet

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

B) Koji stilski efekat autor postiže smjenjivanjem kratkih i dugih stihova?

1 bod

Pročitaj odlomak iz Krležine drame *Gospoda Glembajevi* i odgovori na 27. pitanje.

Stanka. Taj dijalog je strog, ali vrlo uljudan, kao da razgovaraju dva potpuno gluha čovjeka po paritetu svog vlastitog organskog nedostatka. Grmljavina mnogo glasnija i raste. Od vremena na vrijeme zeleni refleks munja. Razmak između refleksa i detonacije od pet do sedam sekunda. Vjetar i kiša o stakla.

27. Odredi umjetničku funkciju opisa prirode u navedenoj didaskaliji.

1 bod

Pročitaj odlomak iz *Gorskog vijenca* i odgovori na 28. i 29. pitanje.

*A kad tamo, muka i nevolja:
Udarilo dvjesta haračlijah,
Poturice ljuta Arnauta,
Na krvavu Radunovu kulu.
Sam se Radun u kulu nagnao
I s njim žena njegova Ljubica;
Žena mlada ama soko sivi,
Puni puške svome gospodaru;*

28. Sa čije tačke gledišta se opisuje zbivanje u navedenom odlomku?

1. kneza Rogana
2. vojvode Draška
3. Vuka Mićunovća
4. Vuka Mandušića

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

29. Dati odlomak u *Gorskom vijencu* je:

1. dramski elemenat
2. epski elemenat
3. lirski elemenat

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

30. Ponuđene su dvije teme za pisanje eseja. Zaokruži broj ispred teme koju si odabrao/odabrala i napiši esej koji treba da sadrži od 250 do 300 riječi.

Oblikuj ga kao zaokruženu cjelinu (uvod, razrada, zaključak).

Poštuj zahtjev o broju riječi +/-10% (ocjenjuje se sastav koji ima od 225 do 330 riječi; ako esej ima manje od 225 riječi, NE ČITA SE UOPŠTE, a na 330. riječi PRESTAJE čitanje).

Vodi računa o jezičkoj pravilnosti i čitljivosti teksta.

1. Potraga za boljim životom u tuđini

Uputstvo za pisanje eseja

- Iznesi svoj stav o napuštanju rodnog mjesta.
- Koji su najčešći uzroci fenomena iseljavanja?
- Ukaži na ekonomske, sociološke i psihološke posljedice ovog fenomena.
- Da li je to ispravan korak ili pogrešna odluka? Navedi primjer iz svog okruženja.
- Koji razlozi bi tebe motivisali na takav korak?
- Kojim društvenim mehanizmima se može zaustaviti *talas iseljavanja*?
- U formi zaključka objasni da li je iseljavanje sve zastupljeniji problem savremenog građanskog društva.

25 bodova

2. Hamlet – bolna spoznaja svijeta

Pažljivo pročitaj odlomke iz Šekspirove drame *Hamlet* kao i uputstva za pisanje eseja.

HAMLET: *Ja sam odskora (ne znam ni sam zašto!) izgubio svu svoju veselost, zapustio sve svoje navike, i, uistinu, moje raspoloženje je tako žalosno, da mi ova divna građevina, zemlja, liči na kakav pust morski greben; ovo sjajno nebo, vazduh, i – pogledajte, - taj lijepi, plemeniti i nad nama raskriljeni svod, taj veličanstveni krov ukrašen zlatnom vatrom – ah, sve mi to liči na ružno, kužno smetlište isparenja! Kakvo je remek djelo čovjek! Kako je plemenit umom! Kako neograničen po sposobnostima! Kako je u obliku i pokretu skladan i cjelishodan! Kako je izrazom sličan anđelu! Kako po razumu naliči na boga – ukras svijeta, uzor svega života! Pa ipak šta je za mene ta kvintesencija prašine? Čovjek mi se ne mili; ne, pa ni žena, mada mi izgleda da biste svojim osmijehom željeli da potvrdite to.*

Uputstvo za pisanje eseja

- Objasni šta je tema ove tragedije?
- Kakva je bila Hamletova procjena svijeta i čovjekove uloge u njemu prije očeve smrti?
- Zašto Hamlet osjeća kao da svi oko njega nose maske?
- Navedi ko sve glumi na danskom dvoru i zašto?
- Objasni značenje stiha: *Slabosti, tvoje ime je žena!*
- Kako će se Hamletovo razočaranje u majku reflektovati na njegov odnos prema Ofeliji?
- Protumači etičke uzroke Hamletovog odlaganja osvete. Iznesi svoje mišljenje o razlozima najteže životne borbe mladog kraljevića – borbe sa samim sobom.

25 bodova

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.